

HOGER INSTITUUT VOOR GEZINSWETENSCHAPPEN CENTRUM VOOR VOLWASSENENONDERWIJS

Sociaal Hoger Onderwijs van het Korte Type voor Sociale Promotie
Inrichtingsnummer: 032201-417-2-21015-1 Rekeningnummer: KBC: 734-2090220-73
Huart Hamoirlaan 136 - 1030 Brussel - Tel: 02/240.68.40 - Fax: 02/240.68.49
Website: www.hig.be - E-mail: hig.gezin@hig.be

Het einde van het gezin? Leve de gezinnen!

Op 15 mei is het Internationale Dag van het Gezin. Bij die gelegenheid roepen de Verenigde Naties hun lidstaten op om mee te werken aan een 'gezinsvriendelijke samenleving'. Zo'n oproep klinkt wat raar bij het begin van de eenentwintigste eeuw. Heeft de term 'gezin' niet een licht angebrand geurtje? Bestaat het nog wel? En voor wie moet het beleid dan 'vriendelijk' zijn?

De kern is verkaveld maar springlevend

Bij 'gezin' denken velen spontaan aan de meest traditionele samenlevingsvorm: het kerngezin met een gehuwd ouderpaar en (eigen) thuiswonende kinderen. Dat komt nauwelijks nog voor, hoor je vaak... Behalve dan in Vlaanderen: hier bestaat drie vierde van alle huishoudens met minstens drie personen uit een gehuwd paar met één of meer kinderen. Oké, we weten niet of die kinderen allemaal van die twee partners zijn; de nieuw-samengestelde gezinnen met hertrouwde (stief)-ouders zitten hier ook bij. Gehuwde holebi's zijn er nog niet bijgeteld. Maar een echt revolutionair plaatje leveren de cijfers niet op.

Natuurlijk is er veel veranderd. We trouwen minder en later dan vroeger. We scheiden meer en sneller. We hebben minder kinderen en beginnen daar op latere leeftijd aan. Meer en meer kinderen worden buiten het huwelijk geboren. Het aantal alleenstaanden neemt toe.

Hoe dan ook, veel volwassenen blijven kiezen voor duurzame relaties; in zeer diverse vormen en soms meer dan één keer in hun leven, maar toch. En ze willen erkenning voor hun keuze. Het wegwerken van discriminatie tussen gehuwden en samenwonenden, tussen hetero's en holebi's, tussen kinderen geboren binnen of buiten een 'officieel erkende' relatie, staat bovenaan de politieke agenda. Het lijkt wel alsof steeds meer 'samenlevingsvormen' de vroegere status van 'het gezin' ambiëren.

Een ouder-kind relatie is levenslang. Beloofd!

Kinderen zijn meestal fan van een duurzame relatie tussen hun ouders. Zij willen liefst dat hun ouders samen voor hen blijven zorgen. Dat geeft hen houvast. Feit is dat sommige ouders daar niet in slagen. Dat hebben ze meestal zelf niet zo gewild. Het heeft dan ook geen zin om hen met schuldgevoelens om de oren te slaan. Maar we mogen wel van hen verwachten dat ze hun relatie met hun kind(eren) een stevige basis geven, want die is levenslang.

We moeten durven zien wat het effect is van de keuzes van volwassenen op het welzijn van kinderen. Er zijn aanwijzingen dat kinderen uit éénouder- en stiefgezinnen het minder goed doen dan kinderen die bij hun beide ouders opgroeien. Kinderen hebben na een scheiding vooral last van onzekerheid. Aan wie mogen ze zich hechten? Van wie mogen ze steun verwachten?

De wetgever beschermt terecht de individuele - gelijke - rechten van alle gezinsleden. Recent ging veel aandacht naar passende regelingen van partnerrelaties. Bij samenwonen of huwelijk beloven partners elkaar, al dan niet met veel ceremonieel,

steun en onderhoud, zoals de wet dat voorschrijft. Misschien wordt het tijd dat ook volwassenen die kiezen voor een kind dat engagement publiek uitspreken. In plaats van de aangifte van het kind snel af te handelen via het ziekenhuis of via internet, moeten we dit moment juist meer gewicht geven en er een heuse 'ouderschaps- en opvoedingsbelofte' aan koppelen.

De wet regelt de ouder-kind relatie en stelt duidelijk dat de ouders steeds, wat ook hun relatie is, verantwoordelijk zijn en blijven voor het kind. De 'ouderschapsbelofte' moet de ouders vooral herinneren aan de plichten die de wet voorschrijft. De ouders kunnen hun belofte bevestigen als ze uit elkaar gaan of als ze een nieuwe relatie aangaan. Bovendien hoeft zo'n verklaring niet beperkt te blijven tot de ouder(s). Veel kinderen worden in de loop van hun leven ook opgevoed door anderen: stiefouders, mee-ouders, grootouders en andere betekenisvolle personen uit de naaste omgeving. Ook zij kunnen zich verbinden tot 'mee-ouderschap', zowel tegenover het kind als tegenover de ouder(s). Want zoals een oud Afrikaans spreekwoord zegt: je hebt een heel dorp nodig om een kind groot te brengen.

Het komt er vooral op aan dat volwassenen de onzekerheid van kinderen zoveel mogelijk wegnemen. Niet de kinderen, maar de ouders kiezen soms voor een levenspad dat de opvoedingssituatie een ietsje complexer maakt. Maar als alle ouders duidelijk zijn en blijven in hun engagement tegenover het kind, kan dat beter tegen een stootje.

Steun gezinnen die het moeilijk hebben: pleidooi voor meer selectiviteit

Ouders moeten zoveel mogelijk keuze hebben in de manier waarop ze hun zorgtaak invullen, maar de samenleving mag wel vragen dat zij daarin hun volle verantwoordelijkheid nemen. Natuurlijk past het een kindvriendelijke maatschappij om ouders te ondersteunen. Geen enkel kind in deze rijke regio zou in materiële of sociale armoede mogen leven. De actieve welvaartstaat moet een kader creëren waarin ouders de zorg voor een kind op kunnen nemen en op een billijke wijze onder elkaar verdelen.

Het modale gezin is vragende partij voor kwaliteitsvolle voorzieningen: kinderopvang, ook voor oudere kinderen, een coherent jeugdbeleid en opvoedingsondersteuning. De meeste gezinnen zijn bereid om daarvoor te betalen, zeker als de overheid voldoende kwaliteit kan garanderen.

Maar in het leven van sommige volwassenen en kinderen kunnen zich zaken voordoen die een echte keuze onmogelijk maken. Voor die gezinnen mag een hedendaags gezinsbeleid best wat selectiever een inspanning doen. Want wat moet je met drie, vier of zes maanden ouderschapsverlof als je kind met een zware handicap ter wereld komt? Wat als één van de ouders weigert zijn of haar alimentatie te betalen? Is het dan niet aan de samenleving om, bijvoorbeeld via een fonds, de inkomenszekerheid van het kind te waarborgen? Want maken wij niet allen deel uit van dat dorp dat nodig is om een kind groot te brengen?

Brussel, 14 mei 2004.

Gerd De Clerck, Helena De Prins, Gaby Jennes, Els Messelis, Tanja Nuelant, Nancy Van Ranst, Hans Van Crombrugge, Lut Verstappen

De auteurs zijn verbonden aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.